

Inleiding

Steeds vaker komen we op school leerlingen tegen van wie de ouders gescheiden zijn. Eén op de drie huwelijken wordt ontbonden en veelal zijn daarbij kinderen betrokken. Uit onderzoek blijkt dat in veel gevallen de scheiding van ouders gevolgen heeft voor het welzijn en functioneren van kinderen op school. Hiermee is een scheiding niet iets wat zich alleen in de thuissituatie afspeelt, maar ook binnen de schoolmuren komt.

We ervaren dat we in ons werk op school bij het begeleiden van leerlingen, ouders, docenten en teams, niet om echtscheiding en de gevolgen daarvan heen kunnen. In dit boek willen we handvatten aanreiken en zicht geven op de wereld van de leerling van wie de ouders niet meer bij elkaar zijn.

Cornald Maas laat in zijn boek Uit elkaar (2010) kinderen van gescheiden ouders aan het woord. Maas zegt: “Deze mensen hebben vooral gemeen, dat ze zich in hun emoties ontkend voelen, omdat ze nooit iets gevraagd werd. Ze hebben last van verlatingsangst of bindingsangst, worstelen met loyaliteitsconflicten en missen hun vaders die elders nieuwe gezinnen stichtten.”

Er verandert veel in het leven van kinderen na een scheiding. Veranderingen waarvoor het kind zelf niet gekozen heeft, maar die wel grote gevolgen voor hen met zich meedragen.

Onderstaande uitspraken van leerlingen geven hiervan iets weer.

- Ik kan me niet meer concentreren op mijn schoolwerk, mijn hoofd zit te vol met gedachten over mijn ouders, de ruzies en de scheiding.

- Ik wil mijn ouders geen verdriet doen, dus houd ik mijn verdriet maar voor mezelf.
- Als ik er niet geweest was, waren mijn ouders misschien niet gescheiden.
- Hoe ik het echt vind heb ik nog nooit aan iemand verteld.
- Sinds de scheiding wil mijn vader me niet meer zien.

Door gesprekken met leerlingen en hun ouders, het geven van trainingen aan groepen leerlingen van wie de ouders gescheiden zijn en in de contacten met collega's hebben we gezien hoe groot de impact van een scheiding is en dat de school in deze situaties van betekenis kan zijn. Wanneer de thuiswereld helemaal op zijn kop staat, kan de school een stabiele factor zijn waar aandacht voor de leerling is.

Kijk maar naar enkele reacties van leerlingen en ouders.

- Mijn mentor vroeg regelmatig hoe het met me ging en dat deed me goed.
- Het praten heeft me zo opgelucht.
- Ik beseft dat de situatie heel lastig is voor onze dochter en ik ga hierover in gesprek met mijn ex.
- Ik ben dus niet de enige.
- Het lukt weer om verder te gaan, ook al vind ik het nog steeds moeilijk dat mijn ouders gescheiden zijn.

Een scheiding van ouders geeft voor een kind altijd verwarring en schade. Het is de taak van de ouders om deze schade zoveel mogelijk te beperken. Gelukkig nemen veel ouders deze taak serieus en weten veel kinderen de draad weer goed op te pakken na de scheiding. Toch hebben we gemerkt dat er relatief veel leerlin-

gen uit scheidingsituaties zijn die extra begeleiding nodig hebben. Hier zien wij een taak voor school weggelegd.

Dit boek is bestemd voor docenten en zorgfunctionarissen in zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs. Voor de leesbaarheid van dit boek hebben we het vaak over de mentor of docent, je kunt hiervoor ook leerkracht, intern begeleider, leerlingbegeleider of zorgcoördinator invullen.

We hopen dat dit boek bijdraagt in het op school zien en horen van kinderen van gescheiden ouders die zo vaak niet gezien en gehoord worden.

Leendert van Genderen
Marinka Brandwijk

Feiten en regels over scheiding en kinderen

Veel kinderen krijgen in hun leven te maken met de scheiding van hun ouders. In dit hoofdstuk willen we aandacht besteden aan de feiten over scheiding en de gevolgen die een scheiding heeft voor kinderen. Daarnaast willen we aandacht geven aan de wetgeving rondom een scheiding.

1.1 Een aanzienlijke groep

Elk jaar zijn er zo'n 57.000 minderjarige kinderen betrokken bij een officiële scheiding, een flitsscheiding of een verbroken samenwonenrelatie. In de leeftijd van 18-22 jaar zijn dit er ongeveer 13.000. Elk jaar krijgt ongeveer 1,6% van alle thuiswonende kinderen met de scheiding van hun ouders te maken. Na tien jaar is dat 16% en na twintig jaar 32% (Spruijt en Kormos 2010). In onderstaande tabel wordt het aantal kinderen dat een scheiding van ouders meemaakt in percentages per leeftijdsgroep weergegeven.

Thuiswonende scheidingskinderen naar leeftijdsgroep (n=70000)	
Leeftijd scheidingskinderen	%
0-4 jaar	15
5-9 jaar	26
10-14	24
15-17	16
18-22	19
Bron: Scholieren en gezinnen, 2010	

Juf Janny van groep 5 maakt op maandagmorgen een rondje in de kring. De kinderen vertellen over thuis en wat ze tijdens het weekend gedaan hebben. Sarah begint te huilen als ze aan de beurt is. De juf wacht even en zegt tegen Sarah: “Ik zie dat je verdrietig bent.”

“Ja,” zegt Sarah. “Wil je vertellen wat je verdrietig maakt?” vraagt de juf. Sarah vertelt: “Zaterdagavond hebben mijn vader en moeder verteld dat ze gaan scheiden en dat papa ergens anders gaat wonen en dat wij ook naar een ander huis gaan.” Het is stil in de klas. Dan zegt Arenda dat ze ook nog steeds verdrietig is, omdat haar ouders vorig jaar gescheiden zijn. Er ontstaat in de kring een kort gesprek waarbij Sarah merkt dat ze niet de enige is.

Bovenstaande informatie geeft aan dat veel kinderen met een scheiding te maken krijgen. In elke klas zitten dan ook wel leerlingen van wie de ouders niet meer bij elkaar zijn. Voor de docent is het van belang om op de hoogte te zijn van de thuissituatie van leerlingen uit de klas. Het feit dat leerlingen tegenwoordig meestal niet meer de enige in de klas zijn met gescheiden ouders, biedt kansen om het gesprek erover aan te gaan in de groep.

1.2 Achtergronden van een scheiding

Aan een scheiding gaat een fase vooraf waardoor mensen uiteindelijk tot de keuze komen om te gaan scheiden. In de tabel hieronder staan een aantal redenen aangegeven die men als oorzaak van de scheiding noemt.

Achtergrond van een echtscheiding	
Achtergrond	%
Botsende karakters	40%
Iemand anders in het spel	40%
Uitgekeken op elkaar	20% vrouwen en 30% mannen
Lichamelijk geweld	20% vrouwen en 1% mannen
Verslavingsproblematiek	20% vrouwen en 2% mannen
<i>Bron: Scholieren en gezinnen, 2010</i>	

De ouders van David hebben vaak ruzie. Vooral 's avonds hoort hij ze tegen elkaar schreeuwen. David zit dan altijd bovenaan de trap te luisteren. Hij houdt de situatie goed in de gaten, omdat het al een aantal keren is voorgekomen dat zijn vader zo boos werd dat hij moeder ging slaan. David is toen tussenbeide gekomen. Eén keer was het zelfs zo erg dat David naar de bureu is gegaan om hulp te halen. De bureu hebben toen de politie gebeld. Op school gaat het niet goed met David, zijn cijfers zijn flink gekelderd sinds er zo vaak heibel is thuis.

De daadwerkelijke scheiding is meestal niet de eerste fase in het proces van scheiden. Er spelen veelal al langer problemen in de relatie tussen ouders waarvan de scheiding het uiteindelijke